

Šešios dešimtys metų su „Draugu“

Edvardas Šulaitis

Pirmą kartą „Draugo“ dienraštį pamačiau 1949 m. rudenį, kuomet iš Vokietijos stovyklų atvykęs į Čikagą ant savo stalo išvydau šio leidinio numerį, atsiųstą pagal BALF organizacijos pateiktus naujai į šį kraštą atvykusiųjų tautiečių sąrašus.

Tai tikrai buvo gera mintis ne tik supažindinti mūsų tautiečius su lietuvišku laikraščiu, pranešti jiems žinių apie naujo krašto lietuvišką veiklą, bet ir įsigyti naujų prenumeratorių tarp lietuviško žodžio pasiilgusiųjų naujųjų JAV gyventojų.

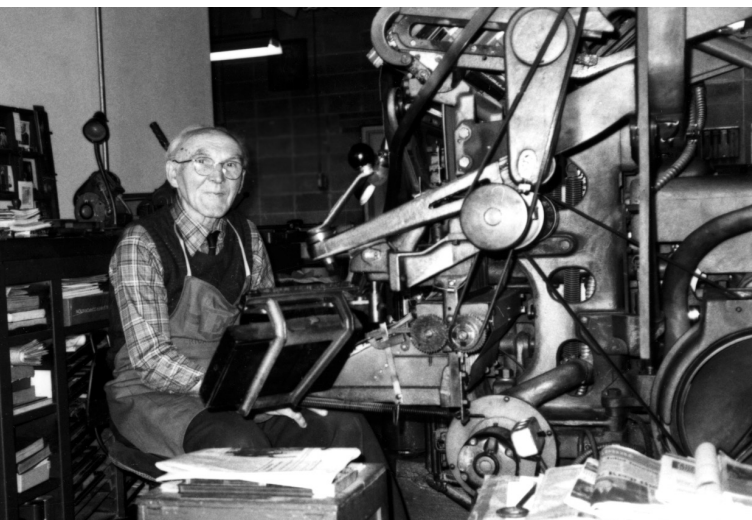
Turiu pasakyti, jog apie „Draugo“ dienraštį jau buvau girdėjęs dar gyvendamas Vokietijos pabėgėlių stovyklose, nes pirmieji atvykėliai į Dėdės Semo žemę to laikraščio puslapiuose spausdindavo savo įspūdžius, kuriuos persispausdindavo Vokietijoje ėjusi lietuviška periodika: „Žiburiai“, „Mintis“, „Mūsų kelias“ ir kt.

Pirmieji reportažai „Drauge“

Dar gerai neapšilęs naujame krašte ir įsikūręs Cicero lietuvių telkinyje, po kokios savaitės parašiau pirmąją korespondenciją į „Draugą“. Ji, kaip atsimenu, lietė 100 000-ojo DP (Displaced Persons) išlydėjimą iš Bremenhafeno uosto Vokietijoje. Tai buvo estų kilmės DP, kuris plaukė tuo pačiu laivu – „General Howze“. Tuo laivu į naująjį – išsvajotą kraštą leidosi ir daugiau mūsų tautiečių, tarp kurių buvo ne taip seniai Cicero miręs gydytojas ir visuomenininkas dr. Petras Kisielius. Keleivių būryje buvo ir literatai, Amerikoje tapę filmų kūrėjais – Jonas ir Adolfas (jis greitai iš lietuvių veiklos iškrito) Mekai, kurie

▲ Įėjimas į senąsias „Draugo“ patalpas Oakley gatvėje dabar. Numeris 2336 matomas atidarius lauko duris. Į vidų pasiruošęs eiti E. Šulaitis

▲ Brolis Vincas Žvingilas prie linotipo

nį sporto skyrių, o vėliau ir Vyčių skyrių, su kun. dr. J. Prunskiu teko palaikyti labai artimus ryšius, nors sporto medžiagos jis nebuvo didelis mėgėjas ir vis, atrodė, laukė, kada aš „surimtėsiu“.

Atlikęs karinę prievolę JAV armijoje ir pradėjęs studijuoti universitete 1956 m. vasarą buvau pakviestas vasaros mėnesiais dirbti pačioje „Draugo“ redakcijoje, pavaduojant atostogaujančius redaktorius.

Nepaisant koks redaktorius atostogaudavo, man visą tą vasarą reikėjo redaguoti pirmąjį puslapį, kurio redaktoriumi buvo kun. Kazimieras Barauskas. Turbūt todėl, kad, redaguojant šį puslapį, reikėjo dirbti ir sekmadieniais. Mat tada „Draugas“ buvo leidžiamas šešis kartus per savaitę, įskaičiuojant ir pirmadienį.

Pirmadieninėje laidoje dalis medžiagos būdavo jau paruošta šeštadienį: ten tilpdavo Jungtinių Tautų bendradarbės New Yorke Salomėjos Narkeliūnaitės straipsnis iš tos pasaulinės organizacijos veiklos (ji buvo nuolatinė „Draugo“ korespondentė JT), o taip pat rašinys, gautas iš Vatikano radijo. Man reikėdavo paruošti tik naujausias žinias pagal radijo pranešimus ar sekmadieninius amerikiečių laikraščius. O tam darbu atlikti užtekdavo daugiausia poros-trijų valandų.

Raides tada sekmadieniais linotipu rinkdavo keli marijonai broliukai, kurie padėdavo sumaketuoti (sulaužyti) ir pirmąjį puslapį, nes švinines eilutes nebūdavo taip lengva sudėlioti į puslapį. Kasdien tekstus linotipais rinkdavo sam-

turėjo vykti į Chicagą, bet draugai prikalbino juos pasilikti JAV kultūros centre – New Yorke.

Kuomet 1949 m. lapkričio pradžioje parašiau pirmąjį reportažą į „Draugą“, tuoj gavau laiškutį iš redaktoriaus kun. dr. Juozo Prunskio, kuris paragino nuolatos rašyti į dienraštį. Po kurio laiko jis atsiuntė brošiūrą, pavadintą „Ką ir kaip rašyti į laikraštį“.

Vėliau, kai pradėjau „Drauge“ redaguoti savaitinį

domi žmonės.

Taip pat sunkumų sudarydavo pagrindinės antraštės paruošimas, nes ją reikėdavo rinkti rankomis iš pavienių didelių raidžių ir sudėlioti lapo viršuje (reikėdavo maždaug 18 spaudos ženklų).

Tik po kurio laiko man pavyko įtikinti spaustuvininkus atsisakyti vienos antraštės, o abiejose laikraščio pusėse dėti po straipsnį. Tuomet antraštės jau buvo galima surinkti linotipu. Tai buvo šioks toks pagerinimas ne tik man, bet ir būsimiems pirmojo puslapio redaktoriams.

Iš tų dienų atmintin įstrigo vienas įvykis, kurio vis negaliu pamiršti iki šių dienų. Kadangi sekmadieniais laikraštyje dirbau vienintelis redakcijos narys, tai niekas į laikraštį patekusios medžiagos nepatikrindavo, net ir „Draugo“ vyriausias redaktorius Leonardas Šimutis, ilgiausiai dirbęs redakcijoje (nuo 1927 m. birželio iki išėjimo į pensiją 1968 m. liepos mėn.).

Savotiškas nesusipratimas įvyko 1956 m. liepos mėn., kuomet Lietuvių tautinė sąjunga su gerai žinomu Chicagos lietuvių veikėju priekyje adv. Antanu Oliu surengė lietuvių kultūros dienas Washingtone. Tai buvo vienas iš didžiausių lietuviškos kultūros pasireiškimų, atžymėtu reportažu net „Chicago Tribune“ dienraščio sekmadieninėje laidoje.

Tokį didžiulį lietuvių įvertinimą norėjau perduoti ir „Draugo“ skaitytojams. Parašiau platoką aprašymą apie tai, patalpinau pirmajame puslapyje.

Pirmadienį atėjęs į darbą pamačiau rūstoką L. Šimučio veidą, tačiau jis tuo tarpu nieko nesakė. Kai atėjo pietų metas, jis pakvietė mane į netoliese esantį restoraną (ten paprastai pietaudavome kartu su kolega redaktoriumi Aloyzu Baronu iš Cicero) ir pradėjo nelabai aiškiai dėstyti, kad tas Washingtono renginys tikrai buvęs įdomus, tačiau jį ruošė kita lietuvių grupė, todėl vargu ar tiko apie tai rašyti „Drauge“, tuo labiau pirmame puslapyje.

Išklausęs tokių „pamokymų“ supratau, kad net ir tarp tų žmonių, kurie

▲ „Draugo“ pastatas 1956 m. vasarą, prieš išsikeliant į naujas patalpas 63-iojoje gatvėje. Edvardo Šulaičio nuotr.

▲ Senajame „Draugo“ pastate (prie 23 Place ir Oakley gatvės) vienas langas ženklino, kad čia yra leidžiamas „Draugas“. Kiekvieną dieną jame buvo išstatomas naujo numerio pirmasis puslapis, kad praeiviai galėtų paskaityti naujausias žinias (tada tame rajone gyveno daug lietuvių). Edvardo Šulaičio nuotr.

Likimas taip lėmė, kad kitais metais „Draugas“ persikraustė į naujas, modernias patalpas 63-ioje gatvėje, o aš pats tą vasarą praleidau besidarbuodamas kito Chicagos lietuvių dienraščio – „Naujienu“ redakcijoje. Tačiau ten patyriau dar įdomesnių bei keistesnių dalykų, susijusių su Lietuvos laisvinimo organizacijų santykiais. Apie tai jau būtų atskira tema ir kada nors kita proga gal pagvil-densiu.

Baigiant šį trumpą prisiminimų pluoštelį noriu pažymėti, kad „Draugas“ man davė ne vien tik žurnalistinės patirties, bet supažindino ir su lietuviško politinio gyvenimo niuansais, kurie irgi suteikė daug naudos tolesnei žurnalistinei ir visuomeninei veiklai. Žinant lietuvių politinio gyvenimo subtilybes praėjo noras reikštis šioje srityje, didesnę dėmesį kreipiant į lietuvių kultūrinę veiklą (kuriai priskiriu ir sportą). Tikiu, kad šioje srityje įnešiau tam tikrą įnašą ir aš.

Praleisti šeši dešimtmečiai su „Draugu“ atmintin įrėžė daug prisiminimų (daugiausia gerų). Todėl linkiu, kad „Draugas“ gyvuotų ir toliau, nes lietuviškas spausdintas žodis dar ir ateityje bus reikalingas mūsų tautiečių tarpusavio ryšio stiprinimui. Nereikia bijoti kliūčių bei vienokių ar kitokių debesėlių, nes tai yra normalu, be jų nieko neįvyksta. Tad pirmyn į antrąjį laikraščio šimtmetį!

kartu dirba Lietu-
vą laisvindami iš
sovietinės vergi-
jos, yra geresnių
ir ne tokių gerų ir
reikia žinoti, kam
teikti pirmumą.
Tai mane, jauną
idealistą, lietuviš-
kos veiklos dar-
buotoją, žinoma,
nuteikė nelabai
gerai. Tačiau ga-
vau pamoką, kad
ateityje reikia į
viską žiūrėti per
partinius akinius,
kurie, žinoma,
man iki šiol liko
nesuprantami.